

Функціонування зооморфізмів у мові сучасних прозаїків

Зооморфізми – метафоричні одиниці які вживаються на позначення найменувань світу фауни й ґрунтуються на зіставленні тварини та людини, в основі якого лежить система асоціацій, пов'язаних із певною твариною.

Специфіка дослідження зумовила використання таких методів дослідження: описового методу, на підставі якого ми узагальнимо спостереження над зібраним фактичним матеріалом та здійснимо аналіз вторинних найменувань, контекстуально-семантичного аналізу, компонентного аналізу. Результати. Зооморфізми є продуктивним джерелом категорії оцінки в широкому розумінні. Наприклад для зображення зовнішнього вигляду об'єкта, характеристик моральних якостей, суспільної поведінки, висловлення негативного чи позитивного ставлення до певної особи [1].

Сучасні письменники широко використовують зооморфну метафору, яка охоплює такі групи найменувань із тваринною семантикою: 1. Зоометафори, які містять назви тварин, напр.: мавпа, горила, примат, орангутанг, кляча, шкапа, кобила, телиця, теля, корова, бик, бугай, жеребець, коза, баран, вівця, осел, буйвол, кабан, свиня, порося, собака, пес, цуцик, бульдог, медвідь, коала, пума. Порівняємо з контексту: Я свиня, і маю жити у свинарнику! Я – свиня! (Т. Малярчук); Ця тигриця з Гаїті? Може, зв'язана з вуду чи щ з якоюсь чортівнею? (І. Лис). Шкапа із стаканерії приперлась. Повний повалій (І. Даниленко); – Буйвол! Ти воротар-мотала. Ми граємо! (А. Чех). Пума, думає Машка, пума. Він не такий, як усі (Т. Малярчук). 2. Зоометафори, які містять назви птахів, напр.: сова, лебідь, синиця, крук, яструб, орел, голубка, сорока, ворона, індик, соловей, папуга, зяблик, горобець, сокіл, папуга, куріпка, зозуля. Порівняймо з контексту: Яструб скочив у машину й поїхав, а дівчина лишилася стояти ні в сих, ні в тих (Л. Пономаренко); – Йди, сороко, – сказав. Або ж рота на замок. І ключик сховай (В. Лис В); Яким чином ця курка зможе впоратися зі стількома різнопрофільними фірмами, коли навіть швидко нормально викликати не в

зможі? (Брати Капранови); – Що я маю з тобою робити. Ти ж зовсім ще курча!!! (Ю. Покальчук). 3. Зоометафори, які містять назви риб, напр.: лящ, лосось, щупак, товстолобик, в'юн, карась, тюлька. Порівняймо з контексту: В'юн усе ще дивився на мене, але я бачив, що очі його неживі. Провів долонею по його повіках (В. Шкляр); «...прощайте, тату. Прощайте і простіть». – «Бог простить». – сказав Лящ (В. Шкляр); – Івасі, – хихикнула вона, поправляючи спідничку (В. Даниленко). Соціальний стан персонажа характеризує непряма номінація тюлька, яка вказує на незначний соціальний статус особи. Порівняймо з контексту: Тюлька, коротше. В морі таких крупняків, як вони (І. Карпа). В основі перенесення лежить уподібнення людини до цього виду риб, які є одними з найменших у водному середовищі, про що свідчить сукупне найменування крупняк, яке позначає осіб із протилежними соціальним рівнем. 4. Зоометафори, які містять назви плазунів, напр.: змія, пітон, гадюка, кобра, крокодил, черепаха, ящірка. Порівняймо з контексту: – І нічого їм не скажи, гадюкам! – Слава КПРС смачно сплюнув (А. Кокотюха); – От змія... – розлютилася Тетянка (Л. Дашвар); Таємні вимірювання Кобри ніколи не втілилися у життя (Ю. Винничук). 51 Бідний Окрю виривався, коли санітари в'язали його, і, показуючи на мене пальцем кричав: – Ловіть черепаху, ловіть черепаху! (Ю. Іздрик). 5. Зоометафори, які містять назви земноводних та молюсків, напр.: слимак, равлик, жаба, ропуха. Порівняймо з контексту: Я знав, що видобути щось конкретніше з цього равлика – марна справа... (Ю. Винничук); – Драстуй, Олюню, драстуй, онучко, – Гнат Юрович потягнувся слинявими губами, намагаючись потрапити їй в щоку. Враз кинув на мене підозрілий погляд: – А це що за слимак із тобою? (С. Жадан); На стійці сиділа, астматично дихаючи, величезна ропуха кольору нездорової старечої шкіри (С. Поваляєва). 6. Зоометафори, які містять назви комах, напр.: метелик, жук, цвіркун, коник-стрибунець, джміль, муха, трутень, сарана, бджола, комар. Метафоричні номінації цієї підгрупи вживаються на позначення зовнішності людини, морально-етичних якостей. Порівняймо з контексту: – Якщо і

саранча, то дуже гарненька (Т. Малярчук); ...з точки зору користі для суспільства, готи, як на мій погляд, абсолютні трутні... (О. Жупанський); А цей, – Йостек тицьнув пальцем у бік Аліка, – цей жук скористався моментом (Л. Дереш); Метафора жук позначає хитрого чоловіка. – Після жнив не оженишся з горбоносою, шию скручу. – За що? – За те, що слова не дотримав. Нам таких цвіркунів не треба! (Люко Дашвар).

Зооморфізми, які сучасні письменники використовують ц своїх творах, надають їм емоційно-експресивного забарвлення. Зооніми, які вживаються на позначення найменувань світу фауни, ґрунтуються на зіставленні тварини та людини, в основі якого лежить система асоціацій, пов'язаних із певною твариною.

Література

1. Приблуда Л. М. Функціонування антропоморфної метафори в сучасній малій прозі / Л. М. Приблуда // Сучасні напрями викладання гуманітарних дисциплін в середніх та вищих навчальних закладах: мова, література, історія : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 квітня 2014 р., Горлівка. – Горлівка: Видавництво ПП «Колегія», 2014. – С. 153-156